Безсмертя Ромео і Джульєтти у світовому мистецтві

Закохані, що так трагічно й так рано загинули в п'єсі В. Шекспіра, уже кілька століть продовжують жити у творах живопису, скульптури, музики, театру та кіно. Навряд чи буде перебільшенням сказати, що кожного дня вони знову й знову оживають у драматичних постановках і балетних спектаклях, на кіно- й телеекранах, у виставкових та концертних залах. І щоразу Ромео і Джульєтта набувають нових рис обличчя і голосів, а водночас – і нових відтінків своїх почуттів. Інтерес до шекспірівської трагедії пояснюється не лише тим, що в ньому зображено неймовірно міцне кохання, але й тим, що в ній утілено вічні, незалежні від часу цінності та істини.

Б. Вілсон. «Ромео і Джульєтта» в постановці Д. Гарріка (театр Друрі-Лейн). *1753 р.*

Сцена зі спектаклю в театрі Ліцеум *(режисер Г. Ірвінґ, 1882 р.)*

Одна з причин тривалого сценічного успіху п'єс великого англійського драматурга – їхня дивовижна театральність. Багато глядачів отримали від шекспірівських постановок найяскравіші театральні враження в житті.

Сцени зі спектаклю в бродвейському театрі «Річард Роджерс» *(режисер Д. Лево, 2013 р)*. У головних ролях – *О. Блум* та *К. Рашад*

Багато акторів найповніше розкривали свої таланти, виконуючи ролі в п'єсах Шекспіра, а творці спектаклів досягали найвищих творчих вершин, працюючи над утіленням шекспірівських задумів у сценічні образи.

Однак постановка цих драм – справа така сама складна, як і принадна. Кожен режисер, що за неї взявся, стикається зі складними питаннями, пов'язаними з різними традиціями, підходами й можливостями інтерпретації шекспірівських п'єс. Наприклад, що важливіше: донести до глядача дух часу, коли відбуваються події, чи наблизити твір до сьогодення?

Сцени зі спектаклю в Національному академічному театрі російської драми ім. Лесі Українки *(режисер-постановник К. Кашліков, 2014 р.). Фото І. Сомової*

Сцена зі спектаклю в Херсонському обласному академічному музично-драматичному театрі ім. М. Куліша *(режисер-постановник С. Павлюк, 2015 р.). Фото Д. Максимова*

Сцена зі спектаклю в Першому академічному українському театрі для дітей та юнацтва *(режисер-постановник В. Сікорський, 2016 р.).*

У першому підході до сценічного тлумачення оригіналу важливо якомога точніше відтворити деталі побуту, життєвий устрій, поведінку та звички людей минулого. Так, англієць Чарлз Кін (XIX ст.) перед постановкою певної драми Шекспіра вивчав праці археологів та істориків, які висвітлювали відповідну епоху, а відтак ретельно відтворював деталі в декораціях і реквізиті. Варто також згадати спектакль «Ромео

і Джульєтта», який представлено в 1848 р. у Вероні. Дія розгортається прямісінько на міській площі, на фоні звичних вуличних «декорацій» і звуків ренесансного міста: скрипу возів, цокоту кінських копит, відлуння дзвонів.

У другому способі прочитання драми цілком допустиме довільне поводження з історичним тлом твору, адже тут головне – викликати співчуття і розуміння сучасного глядача. Тож буває, що персонажів перевдягають навіть у костюми, які носять люди саме тоді, коли ставиться п'єса. У 1925 р. англієць Б. Джексон представив публіці «Гамлета», у якому діяли герої, одягнені за останньою модою. З того часу склалася традиція осучаснення шекспірівських драм.

На чому варто робити акцент у спектаклі: на грі актора, що виконує головну роль, чи на залученому акторському ансамблі загалом? Хто повинен грати Ромео та Джульєтту: молоді актори чи досвідчені виконавці, здатні переконливо відтворити масштаб почуттів цих персонажів?

І таких запитань ще багато-багато. Та з кожною талановитою постановкою образи героїв Шекспіра повертаються до глядача новими гранями. І в цьому запорука театрального безсмертя Ромео і Джульєтти.

1. Підготуйте й проведіть у класі дискусію «Різні підходи до театральних постановок та екранізацій шекспірівських драм: за і проти».
2. Яких принципів дотримувалися б ви, якби були режисером п'єси «Ромео і Джульєтта»? Обґрунтуйте свій вибір.
3. Підготуйте постановку сцени з «Ромео і Джульєтти», що вам найбільше сподобалася. Поясніть, який підхід до підготовки вистави ви обрали.

До образів шекспірівської трагедії зверталися і музиканти. На світовій сцені вже понад півтора століття з успіхом йде опера «Ромео і Джульєтта» французького композитора *Ш. Ґуно* (1867). Часто виконуються написані для оркестру однойменні драматична симфонія *Г. Берліоза* (1839) та увертюра-фантазія *П. Чайковського* (1880).

Визнання публіки отримав також балет *С. Прокоф'єва*, прем'єра якого відбулася в 1938 р. в Брно (тодішня Чехословаччина). Хореограф вистави – *І. В. Псота*.

Г. Уланова та Ю. Жданов у балеті «Ромео і Джульєтта». *1950-ті рр.*

Найвідомішою виконавицею головної ролі була балерина зі світовим ім'ям *Галина Уланова*. У 1954 р. знято фільм-балет за її участю (режисер *Л. Арнштам*, балетмейстер *Л. Лавровський*). Українська прем'єра одного з найпопулярніших балетів XX ст. відбулася в 1971 р. на сцені Національної опери (балетмейстер-постановник *А. Шекера*). У 1991 р. київську постановку «Ромео і Джульєтти» з музикою Прокоф'єва, за рішенням Усесвітньої ради танцю ЮНЕСКО, визнано видатним досягненням європейської хореографічної культури та відзначено медаллю до 110-річчя з дня народження композитора.

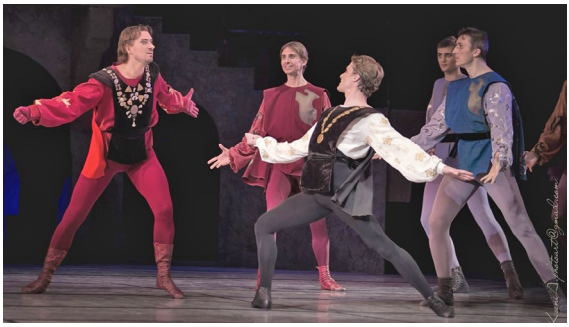

Сцени з балету в Національній опері України
(балетмейстер-постановник А. Шекера). Фото В. Давиденка, О. Орлової

1. Поміркуйте, чому балет С. Прокоф'єва такий популярний.
2. Скористайтеся інтернетом і перегляньте балет «Ромео і Джульєтта» в будь-якій постановці. Напишіть твір-мініатюру про те, яке враження справив на вас спектакль.

Шекспірівська трагедія про двох закоханих виявилася вдячним матеріалом для кіномитців. Протягом XX ст. на її основі знято кілька фільмів. На сьогодні одним з лідерів екранних версій уважається кінострічка «Ромео і Джульєтта» італійського режисера *Франко Дзефіреллі, яку створено* в 1968 р. У цій картині майстерно відтворено атмосферу шекспірівської п'єси. Головні ролі в ній виконали шістнадцятирічна англо-аргентинка Олівія Гассі й сімнадцятирічний британець Леонард Вайтінґ. Успіху стрічки сприяли костюми, які розробив шанувальник культури Ренесансу Даніло Донаті: наприклад, годувальниця Джульєтти здається на екрані загорнутою в сувої важких тканин, а Меркуціо обмахується носовиком, який водночас використовує як прапор, маску й саван.

Задум фільму Дзефіреллі схарактеризував так: *«Історія Ромео і Джульєтти, їхня трагедія, їхня любов, краса їхніх почуттів, існує поза часом. Природно, що Шекспір, розповідаючи цю історію, відтворює і зовнішні прикмети своєї доби. Однак сам сюжет залишається вічний... Звісно, коли ми збираємося ставити спектакль, то бажано дотримуватися реалій тієї епохи, коли твір написано. Бажано, але не обов'язково. Набагато важливіше зрозуміти, чому почуття героїв досі живі й хвилюють глядача...»*

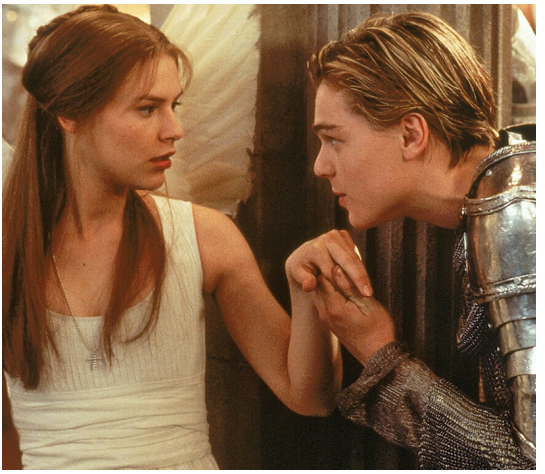

Кадр із кінофільму «Ромео + Джульєтта» *(режисер Б. Лурманн, 1996 р.)*

Кадр із кінофільму «Ромео і Джульєтта» *(режисер К. Карлей, 2013 р.)*

Кінематографісти не раз робили спроби осучаснити зміст п'єси. Так, у фільмі Р. Вайза «Вестсайдська історія» (1961) ворожнечу між Монтеккі й Капулетті представлено як війну двох мангеттенських банд; у стрічці А. Феррара «Китайська дівчина» (1987) шекспірівський сюжет перетворився на розповідь про заборонене кохання між дівчиною з Китайського кварталу та юнаком з Маленької Італії; а в екранізації Б. Лурманна «Ромео + Джульєтта» (1996) учасниками подій стали каліфорнійські угруповання панків.

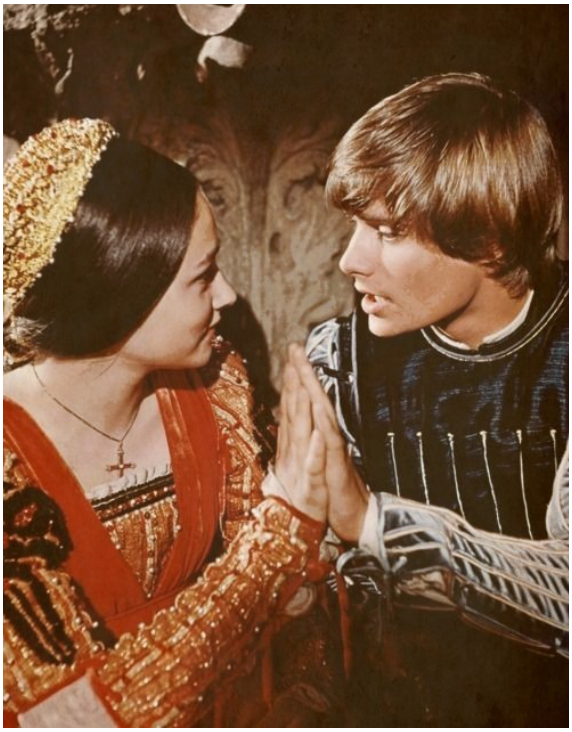

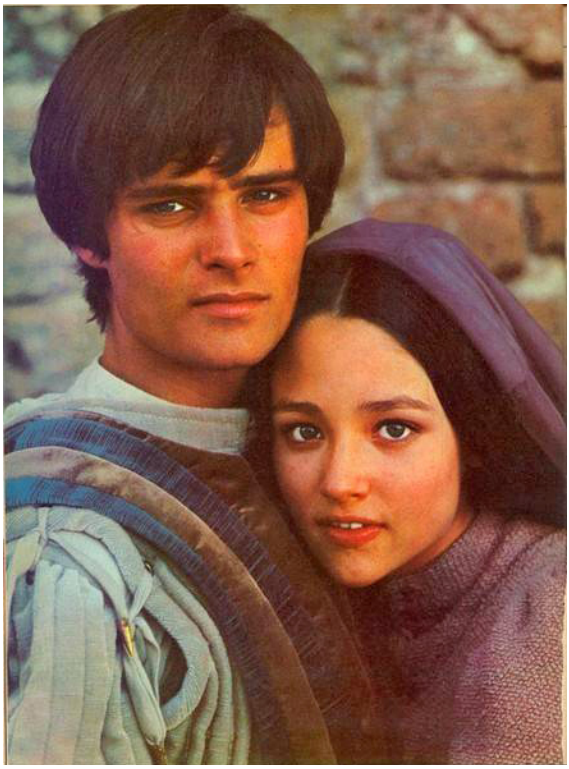

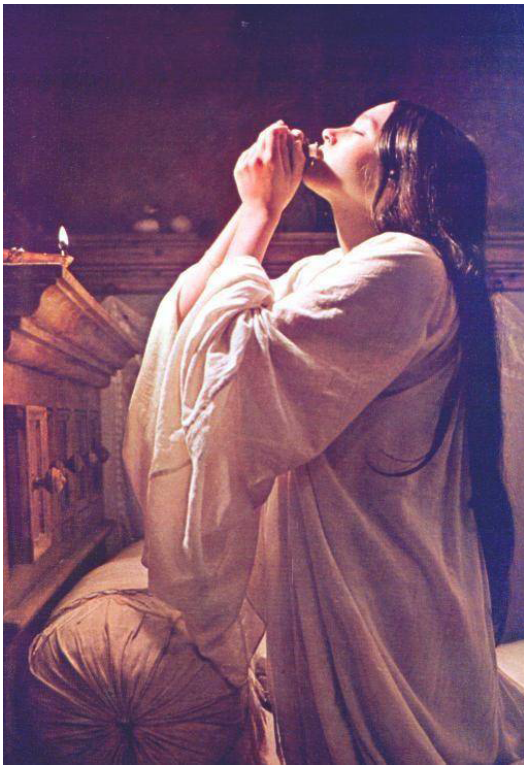

Кадри з кінофільму «Ромео і Джульєтта» *(режисер Ф. Дзефіреллі, 1968 р.)*

С. Далі. Ілюстрація до трагедії «Ромео і Джульєтта». *1975 р.*

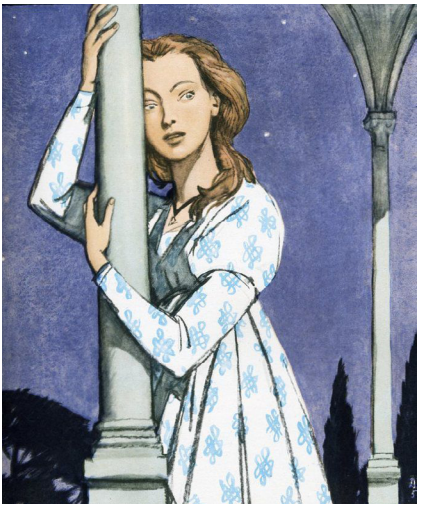

Д. Шмаринов. Ілюстрація до трагедії «Ромео і Джульєтта». *1959–1960 рр.*

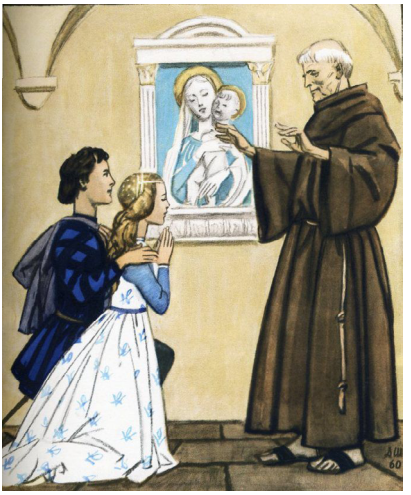

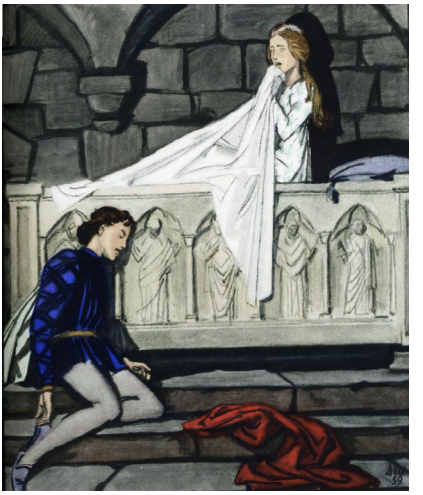

Д. Шмаринов. Ілюстрації до трагедії «Ромео і Джульєтта». *1959–1960 рр.*

С. Бродський. Ілюстрації до трагедії «Ромео і Джульєтта». *1982 р.*

Трагедія Шекспіра не втратила актуальності й у XXI ст. Кінематографісти Великої Британії, Італії та Швейцарії зняли її чергову версію (2013). Режисер стрічки *Карло Карлей* зауважив, що від часів Ф. Дзефіреллі не було створено жодної по-справжньому класичної екранізації п'єси. Кінематографісти поставили за мету зробити твір Шекспіра доступнішим для сучасного покоління. Зауважимо, що ця екранізація не є точною, оскільки оригінальний текст частково скорочено. Вихід стрічки в прокат приурочено до дев'яносторіччя Ф. Дзефіреллі та сорокап'ятиріччя його легендарної кіноверсії шекспірівської трагедії.

1. Перегляньте кінофільм «Ромео і Джульєтта» *(режисер Ф. Дзефіреллі, 1968 р.)* та обговоріть його в класі.
2. Напишіть невелику рецензію на один з кінофільмів, створених на основі трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта».

Історія Ромео і Джульєтти надихнула на творчі пошуки художників Ф. Аєца, Дж. Райта, П. Рої, К. Маковського, М. Врубеля, С. Далі, ілюстраторів С. Бродського, Д. Шмаринова та багатьох інших. І кожен з них побачив шекспірівських героїв по-своєму. Сьогодні нові зустрічі з Ромео і Джульєттою нам дарують сучасні живописці, майстри інсталяції[1] та фотографії.

Ф. Аєц. Ромео і Джульєтта. *1823 р. Фрагмент*

Дж. Райт. Ромео і Джульєтта: сцена в гробниці. *1790 р. Фрагмент*

К. Маковський. Ромео і Джульєтта. *1890-ті рр. Фрагмент*

1. Яка з репродукцій картин (чи книжкових ілюстрацій) за мотивами трагедії «Ромео і Джульєтта» сподобалася вам найбільше? Чому?
2. Яку сцену з трагедії ви проілюстрували б? Опишіть свій малюнок.
3. Підготуйте невелике повідомлення про ілюстрації Сави Бродського або Дементія Шмаринова до трагедії «Ромео і Джульєтта».

Захисник скривджених Дон Кіхот завжди в дорозі

Найсумліннішим «оповідачем» роману Сервантеса став видатний ілюстратор світової класики *Ґюстав Доре (1832–1883)*. Готуючись працювати над «Дон Кіхотом», художник вирушив до Іспанії, щоб побачити

[1] Інсталя́ція – форма сучасного мистецтва: просторова композиція, створена з різних елементів, що є художнім цілим.

місця, описані у творі, і відтворити тамтешній колорит. До роману Сервантеса Доре намалював триста сімдесят ілюстрацій. Перший малюнок зображує божевільного Дон Кіхота серед видінь: битви, любовні пригоди, виклики на поєдинок, фантастичні вигадки... За іншими ілюстраціями можна простежити всі перипетії шляху гідальго.

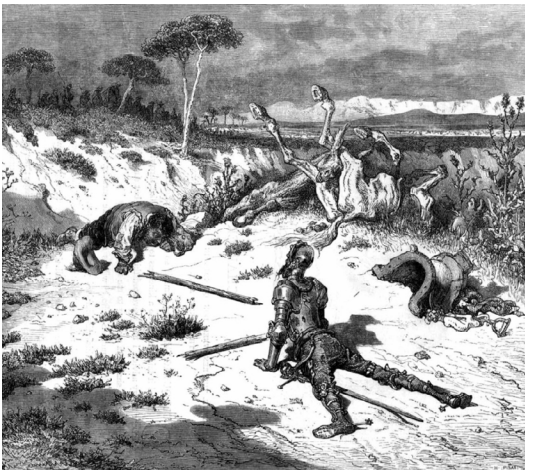

Ґ. Доре. Ілюстрації до роману «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі». *1863 р.*

Старший сучасник Доре – французький художник *Оноре Дом'є (1808–1879)* – теж не раз звертався до образу Дон Кіхота, але пригоди доблесного лицаря його не надто цікавили. Художник досліджував сповнений сумнівів і розчарувань внутрішній світ героя. Цикл робіт Дом'є, присвячених Дон Кіхоту, – не ілюстрації до роману. Найчастіше митець зображує сцену подорожі – своєрідну метафору духовного шляху, під кінець якого на людину очікує самотність і смерть. Особливо трагічна одна з останніх картин, на якій Дон Кіхот їде похмурою пустелею. Лицар, як і раніше, міцно тримає спис, але вірний Росинант перетворився вже майже на скелет викликає в уяві образ смерті. Художник розмірковує про свій життєвий шлях, можливо, про марні спроби змінити світ і здолати зло.

Іспанський художник *Пабло Пікассо (1881–1973)* зі шкільних років захоплювався творчістю Сервантеса, з особливим задоволенням малював усе, що було пов'язане з іспанською традицією і нагадувало про батьківщину. Якось друзі звернулися до художника з пропозицією намалювати героїв Сервантеса до трьохсотп'ятдесятиріччя видання роману «Дон Кіхот». Поки вони розмовляли, Пікассо створив свій знаменитий малюнок: швидкий розчерк чорною тушшю – і ось згорблений лицар зі списом у руках сидить на Росинанті; другий розчерк – і поряд вірний зброєносець.

Іспанському художнику *Сальвадору Далі (1904–1989)* проілюструвати роман знаменитого земляка порадив батько, назвавши цей проєкт «гідним його таланту завданням». Згодом до митця з пропозицією проілюструвати роман Сервантеса звернувся і паризький видавець Жозеф Форе. Далі вирушив на набережну Сени, зарядив кулями з фарбою аркебуз XV ст. і почав стріляти. З'явилися кольорові плями, які художник завдяки своєму таланту перетворив на зображення подвигів Дон Кіхота.

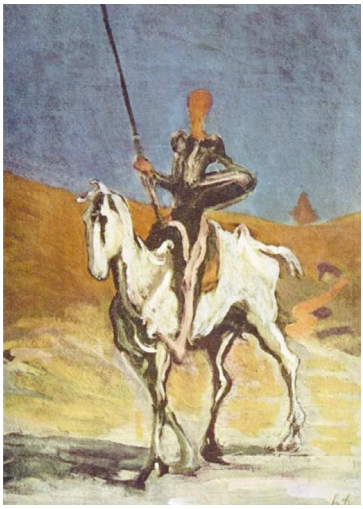

О. Дом'є.
Дон Кіхот. *1868 р.*

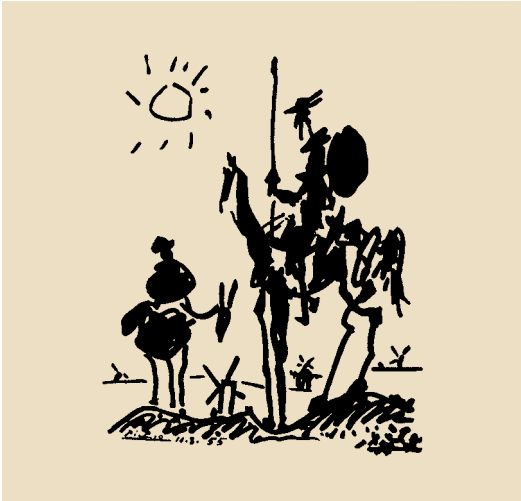

П. Пікассо. Дон Кіхот
і Санчо Панса. *1955 р.*

Сучасний мексиканський художник *Октавіо Окампо (нар. 1943 р.)* проілюстрував увесь роман Сервантеса лишень однією картиною. Майстер метаморфоз зашифрував у портреті Дон Кіхота всі події твору: тут можна побачити Санчо Пансу, Дульсінею, млини й чудовиськ, з якими бився хоробрий лицар, химерні видіння та мрії...

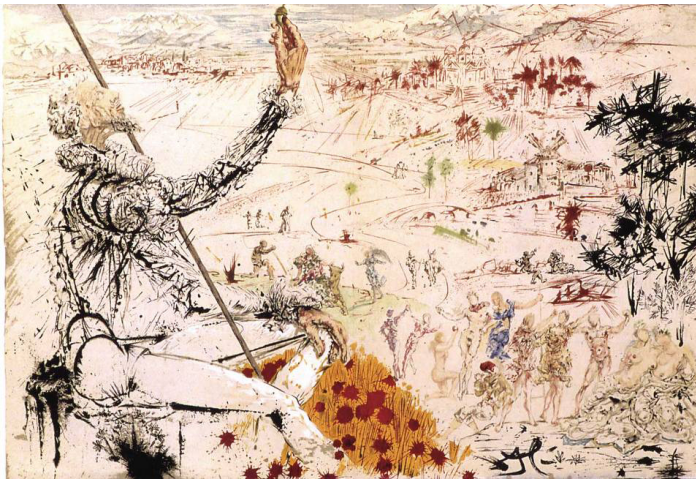

С. Далі. Ілюстрації до роману «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі». *1957 р*

Роботи радянського графіка *Сави Бродського (1923–1982)* на тему «Дон Кіхота» визнано справжніми шедеврами. У подяку за талановиту художню інтерпретацію роману Сервантеса Бродського обрано академіком-кореспондентом Іспанської королівської академії красних мистецтв Сан-Фернандо в Мадриді. «"Дон Кіхот" запав мені в серце з дитинства, – писав художник. – Спочатку я милувався ілюстраціями Доре, потім почав читати. Мені

було по-справжньому жаль цього худорлявого, недоладного лицаря із чистою і шляхетною душею. І ніколи не було смішно взнати про його витівки». Усі ілюстрації С. Бродського монохромні, тобто одноколірні. Їх виконано в доволі рідкісній техніці *гратажу:* за допомогою дряпання різними загостреними інструментами по тонкому пластику. Головний герой цих зображень хворобливо худий, наче чернець-відлюдник, суворий та відсторонений, а його супутник, навпаки, опецькуватий та прагматичний. А втім, в обох образах немає геть нічого комічного. Адже вічне протистояння ідеалізму та жорстокості, бездуховності – це найбільша трагедія людства.

С. Бродський. Ілюстрації до роману
«Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі». *1975 р.*

Глибокого символізму сповнена картина українського митця *Олега Шупляка (нар. 1967 р.).* На ній худющого Дон Кіхота зображено верхи на сухореброму та довгоногому Росинанті. Лицар широко розкинув руки та ноги й ніби приріс до коня. Загалом ця композиція нагадує вітряк, тож у розумінні художника, Дон Кіхот, очевидно, бореться сам із собою. Можливо, автор зображення ототожнив літературного героя і себе. У будь-якому разі на тему внутрішньої боротьби митця вказують щит і малярський пензлик у руках мандрівного лицаря.

О. Окампо. Видіння Дон Кіхота. *1989 р.*

О. Шупляк. Дон Кіхот. 2018 р.

Розгляньте репродукції картин та ілюстрації до роману Сервантеса. Який з Дон Кіхотів, на ваш погляд, найбільш схожий на літературного персонажа? Чому?

У 1910 р. французький композитор *Ж. Массне (1842–1912)* написав оперу «Дон Кіхот» спеціально для знаменитого баса Федора Шаляпіна. Шаляпін буквально «захворів» образом мандрівного лицаря, читав і перечитував роман, міркував про його головного героя. В образі Дон Кіхота артист передав дитячу безпорадність і лицарську гордість, стремління до справедливості та доброту. Опера Массне й донині час від часу з'являється на провідних сценах світу.

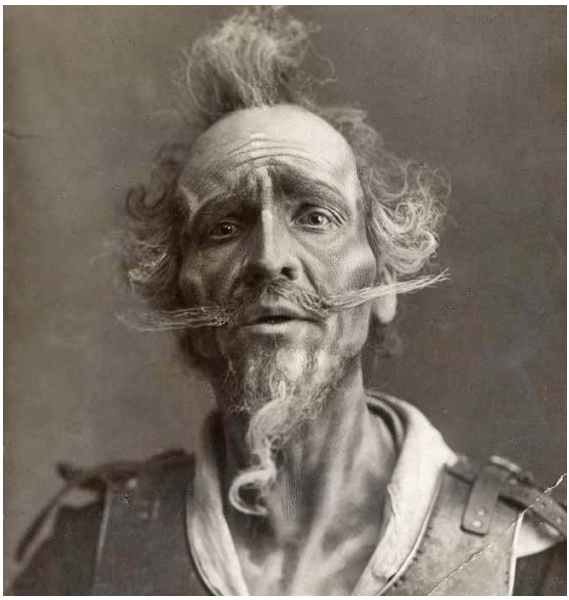

Ф. Шаляпін в образі Дон Кіхота. *Театр-казино Монте-Карло. 1910 р.*

Сцени з опери «Дон Кіхот» у Ліричній опері Чикаго. *2016 р. Фото Т. Розенберґа*

Одним з найяскравіших класичних балетів уважається «Дон Кіхот» австрійського композитора *Л. Мінкуса (1826–1917)*. У романі Сервантеса лицар сумної подоби – головний герой. У балеті Дон Кіхот – другорядний персонаж, а сюжет зосереджено на історії кохання вуличної танцівниці Кітрі й тореадора Базіля. Дон Кіхот допомагає закоханим здобути щастя.

Сцени з балету в Національній опері України
(балетмейстер В. Литвинов, режисер А. Висоцька). Фото О. Орлової

Сцени з балету у Львівській національній опері
(балетмейстер-постановник Ю. Малхасянц)

1. Прослухайте серенаду Дон Кіхота, присвячену Дульсінеї, з опери Ж. Массне. Як в опері відобразилися характерні для героя риси?
2. Чим сюжет балету «Дон Кіхот» відрізняється від сюжету роману?

У 1933 р. австрійський кінорежисер *Георг Пабст* створив одну з перших звукових екранізацій роману англійською, французькою та німецькою мовами. Оперний співак Ф. Шаляпін, задіяний у головній ролі, продемонстрував не лише видатну вокальну майстерність, а й безперечний акторський талант.

Кінофільм «Дон Кіхот», який у 1957 р. зняв російський режисер *Григорий Козинцев* за сценарієм *Євгена Шварца*, в Іспанії визнано найкращою екранізацією роману Сервантеса. Гостра борідка, химерний чубчик, незграбна статура, слабкі тонкі ноги – таким постав перед глядачами Дон Кіхот у виконанні актора *Миколи Черкасова*. Добре, наївне, дитяче обличчя, на якому водночас можуть відображатися усмішка й сльози, надає образу відомого літературного героя особливої зворушливості.

Кадри з кінофільму «Дон Кіхот» *(режисер Г. Козинцев, 1957 р.)*

Стрічка *Артура Гіллера* «Людина з Ламанчі» (1972) – це американсько-італійська екранізація однойменного бродвейського мюзиклу Мітча Лі, Дейла Вассермана та Джо Даріона (прем'єра – 1965 р.). Події фільму відбуваються в XVI ст. Письменника та актора Міґеля де Сервантеса (Пітер О'Тул) разом зі слугою (Джеймс Коко) за звинуваченням у богохульстві запроторено до в'язниці іспанської інквізиції. У камері, до якої потрапляє Сервантес, на суд чекають грабіжники та вбивці. Їхній лідер привласнює всі речі новоприбулих, зокрема рукопис роману.

Кадри з кінофільму «Людина з Ламанчі» *(режисер А. Гіллер, 1972 р.)*

Кадри з кінофільму «Людина з Ламанчі» *(режисер А. Гіллер, 1972 р.)*

Щоб урятувати майбутню славетну книжку, її автор розповідає іншим ув'язненим історію дворянина Алонсо Кіхано та розігрує перед ними сюжет свого твору. У такий спосіб він сам стає Дон Кіхотом, а його слуга – Санчо Пансою. У ролі неохайної та легковажної служниці Альдонси і водночас прекрасної Дульсінеї – Софі Лорен.

Дуже цікаву форму подання історії мандрівного лицаря та його зброєносця пропонує грузинсько-іспанський мінісеріал «Житіє Дон Кіхота й Санчо» (1988) режисера *Резо Чхеїдзе.* Дев'ять серій драми дуже детально оповідають про будні та подвиги знаменитих персонажів, вдало поєднуючи елементи екранізації, читання, балету, театральної постановки й навіть маріонеткового спектаклю.

Кадри з кінофільму «Житіє Дон Кіхота й Санчо» *(режисер Р. Чхеїдзе, 1988 р.)*

Незвичайна доля спіткала кінокартину «Дон Кіхот Орсона Велза»: її режисер, *Орсон Велз,* вирішив звернутися до сюжету Сервантеса ще в середині 50-х рр. XX ст., почав зйомки в 1957 р. й з перервами працював над стрічкою аж до своєї смерті в 1985-му, однак завершити проєкт так і не встиг. Група колег кінематографіста на чолі з іспанським режисером *Хесусом Франко* змонтувала розрізнені матеріали, які залишилися після О. Велза, і в 1992 р. представила реконструкцію задуму покійного митця. Кінокритики до цього часу сперечаються, наскільки вдалою вийшла робота і чи мали право інші люди втручатися у творчість Велза. Хай там як, а фільм вийшов у прокат, а отже, довголітня

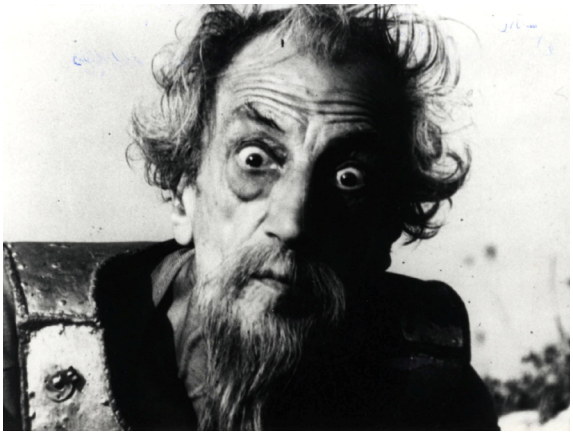
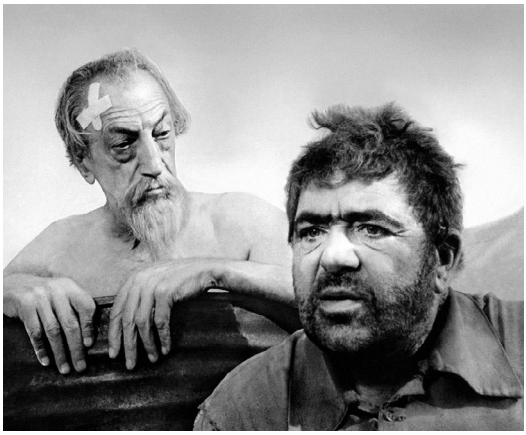

Кадри з кінофільму «Дон Кіхот Орсона Велза»
(режисери О. Велз, Х. Франко, 1992 р.)

праця не була геть марною, навіть якщо результат, можливо, у чомусь поступається початковій ідеї. Загалом «Дон Кіхот Орсона Велза» – дуже сміливий експеримент, адже режисер перемістив класичних персонажів у сучасну йому Іспанію, до того ж геть такими, як вони були в романі: з обладунками, Росинантом, ослом Санчо Панси, поглядами, звичками та амбіціями. Шукаючи можливостей для подвигів, Дон Кіхот та його зброєносець починають свій шлях на звичних рівнинах Андалузії, однак несподівано потрапляють у «дикий» світ з усіма атрибутами другої половини XX ст. Так, чудовисько, від якого лицар рятує незнайомку, виявляється скутером, а сама дівчина одягнена в стилі 60-х. Згодом героям доводиться познайомитися із цілою низкою винаходів цивілізації, як-от: автомобіль, радіо, телебачення, ракета, телескоп, літак, кінокамера тощо. Проте не обійшлося і без знаменитих вітряків. А в кінці фільму Дон Кіхот зустрічається навіть із самим Орсоном Велзом, який приїхав до Іспанії на зйомки власної версії «Дон Кіхота».

Серед найновіших кіноісторій про лицаря сумної подоби – «Дон Кіхот: геніальний джентльмен з Ла-Манчі» (2015), над яким працювала низка американських режисерів, серед яких *Девід Баєр, Дейв Дорсі* та інші, та «Чоловік, який убив Дон Кіхота» (2018) британського режисера *Террі Ґілліама*.

Пригодницька драма 2015 р. – це доволі цікавий експеримент, який утілили викладачі та студенти Школи кіномистецтва Університету Південної Каліфорнії в Лос-Анджелесі. Стрічку знімали кілька груп студентів під керівництвом вісьмох режисерів. Потім розрізнені епізоди змонтували й у такий спосіб отримали досить прямолінійну історію про пригоди літнього джентльмена, який прагне виправити безліч помилок у недосконалому світі. Критики відзначають, що, з одного боку, ця адаптація книжки Сервантеса дуже спрощена, якщо порівнювати з оригіналом. Високі ідеї літературного варіанта в картині майже не відображено. Сюжет зведено до того, що Дон Кіхот і Санчо Панса безкінечно бродять сільською місцевістю; і поки благородний пан намагається довести, що лицарство ще існує, і врятувати прекрасну Дульсінею, його зброєносець докладає зусиль, аби вберегти нерозважливого лицаря від шкоди, якої постійно завдає участь у численних подвигах. З другого боку, якщо абстрагуватися від роману й розглядати фільм як самостійний твір, то можна зауважити, що вдало підібраний акторський дует розкриває образи головних персонажів з неабиякою майстерністю. Емоційність, карикатурність, контраст характерів – далеко не всі підстави позитивно оцінити проєкт загалом та гру акторів зокрема, а також просто щиро посміятися.

Кадри з кінофільму «Дон Кіхот: геніальний джентльмен з Ла-Манчі»
(режисери Д. Баєр, Д. Дорсі та інші, 2015 р.)

«Чоловік, який убив Дон Кіхота» – за жанром пригодницьке комедійне фентезі. Це, по суті, вільна інтерпретація твору Сервантеса, робота над утіленням якої тривала 29 років: ще з 1989-го. То через відсутність фінансування, то через людський фактор зйомки багато разів відтягувалися, актори змінювалися, інтерес учасників проєкту почергово спадав і знову зростав. У 2002-му про історію зйомок картини вийшов навіть документальний фільм «Загублені в Ла-Манчі». Однак зрештою у 2018 р. глядачі на Каннському кінофестивалі нарешті побачили прем'єру довгоочікуваного «Дон Кіхота». Головний герой стрічки рекламний менеджер Тобі Ґраммет, працюючи над новим відеороликом, опиняється в іспанському селі, де колись, десять років тому, він знімав свій диплом-

ний фільм про Дон Кіхота. Там режисер знаходить виконавця головної ролі божевільного шевця Хав'єра. Старий щиро переконаний, що він – справжнісінький Дон Кіхот, а Тобі – це Санчо Панса. Мимоволі втягнений у фантазії старого, Тобі змушений вирушити в комічні та химерні пригоди й протистояти наслідкам свого фільму, який змінив життя маленького села. Зрештою, мандруючи поміж XVII та XXI століттями, герой уже й сам не знає, де правда, а де вигадка.

Кадри з кінофільму «Чоловік, який убив Дон Кіхота»
(режисер Т. Ґілліам, 2018 р.)

1. Перегляньте кінофільм «Дон Кіхот» *(режисер Г. Козинцев, 1957 р.)*. Знайдіть сюжетні розбіжності в літературному творі та його кінематографічній версії. Чи виправдані, на вашу думку, зміни авторського сюжету в екранізації?

2. Напишіть відгук на будь-який фільм, який знято за мотивами роману Сервантеса. Чи сподобалася вам картина? Наскільки вона близька до сюжету та ідей книжки? Що нового привніс режисер і чи доречні відступи від твору? Чи переконливою вам здалася гра акторів? Що вас найбільше вразило в переглянутій кінострічці?